

La veu rebel d'un poble engrillonat

(Acabament)

P. — I fent extensió de la pregunta anterior, quan has cantat a EE.UU., França, Cuba, la gent han entès el problema del nostre poble?

R. — Home, jo tampoc sóc massa... massa... Ja m'agradaria que l'entenguessin... però crec que contribueix, en certa manera, com deia abans, no?, és la mateixa situació. Cantes a França, cantes en català, la gent es fa problema de perquè en català, molta gent... jo recordo que hi havia gent que no sabia dir ni el nom de Catalunya, que no sabien geogràficament on es trobava i aquestes coses. Barcelona com a gran ciutat els sonava, i després tota la tradició de barricades; ja en parlava l'Engels de la Barcelona de les barricades, però no en sabien més. No sé fins a quin punt aquest problema posat en un recital després s'aprofundeix amb un altre tipus de matèria. Ara, mira, més val això que res, què vols que et digui? Aquí mateix, l'experiència em penso que ha estat interessant en aquest aspecte. Si jo hagués vingut ací cantant en castellà, moltíssima gent no s'hauria assabentat que existia Catalunya i una problemàtica catalana.

P. — Aquí a l'Argentina penso que la premsa se n'ha fet ressò i ha traduït bastant fidelment la nostra problemàtica. Tu creus, doncs, que ha estat positiu?

R. — Home, crec que s'ha dit de tot, però a nivell general, em sembla que podem estar contents. És a dir, jo crec que s'ha parlat clarament d'uns problemes concrets nostres i que sense l'excusa de la cançó possiblement no haurien sortit a la llum. O sigui que provoques en una sèrie de gent l'afany d'informació.

P. — I comparat amb d'altres països, el que ha passat aquí et sembla que és més o menys?

R. — Mira, a França se n'ha parlat moltíssim, no? Però no sabria dir-te on se n'ha parlat més. Aquí de premsa crec que n'hem tingut molta, potser tanta com a qualsevol altre lloc. A Itàlia també hi va haver molta premsa. El que passa és que aquí hi ha tantes revistes que et fa la impressió que sigui més. Jo estic content i crec que ha estat positiu, que n'ha parlat tothom, molt més que no esperava. No sé si vosaltres esperàveu més...

P. — No, no, penso que no. I del públic de Buenos Aires, què me'n dius?

R. — Això sempre és molt difícil, aquesta pregunta és molt difícil. He trobat una diferència entre Montevideo i Buenos Aires. Mentre a Montevideo se li donava immediatament un sentit polític, aquí, a Buenos Aires, se li buscava més aviat un sentit artístic. Crec que ha estat aquesta la tònica dominant. He notat que el públic te l'has anat guanyant a poc a poc, l'has anat convencent que cantaves bé, en certa manera, no? En canvi a Montevideo ja em coneixien més, potser, perquè en un espectacle que feia el Viglietti una senyora que es diu Dahd Sfeir havia cantat *El vent*, i després en un altre espectacle que es deia *Libertad, libertad* havien posat discos meus com a fons sonor d'un *sketch*. A més, allà es pot cantar a la Universitat i aquí no. Aleshores això també et pot canviar la imatge. Allà, a la Universitat hi havia 2.500 persones, en canvi aquí com que la circumstància política no et dóna la possibilitat de cantar a la Universitat, se't priva de la probabilitat d'establir contacte amb un altre tipus de gent.

10643

P. — Potser això es compensarà a Córdoba.
R. — Això mateix, potser sí.

(Efectivament, a Córdoba es compensa, car Raimon cantà a l'Estadi d'Athenes davant sis mil persones, en un acte organitzat per Ràdio Universitat, i a la segona cançó el públic aplaudia i cridava desafogadament).

P. — Socialment, quina funció creus que fa la cançó en general i la teva en particular?

R. — Mira, jo crec que des del punt de vista col·lectiu té dues funcions molt clares: una és tota la funció de l'artista i del creador que és donar bellesa als altres, bellesa en el sentit més pur del terme, i l'altra és la de conscienciar, és a dir la d'exposar uns problemes que de vegades estan amagats, que de vegades no els tens ben formulats, posar-los sobre la taula i provocar una reflexió sobre aquests problemes, no? Més, la cançó no fa. Hi ha una altra funció aleatòria, que és la que fa al nostre país: la de reunir gent... A Madrid, per exemple, hi havia més de deu mil persones... és una manera de sentir-te fort, en un moment donat. De vegades hi ha recitals que semblen una concentració massiva de gent, de gent que sembla que pensin d'una mateixa manera, encara que el públic sempre és heterogeni, però fa aquesta impressió de força, no? Jo crec que això és el que fa la cançó, més o menys. I en particular, jo em sento molt dintre d'aquesta línia.

P. — Què opines de la situació actual de la cultura catalana?

R. — El que se'n desprèn del que hem anat parlant al llarg d'aquesta entrevista. Jo crec que la situació actual, si ens des-cuidem...

P. — Creus que el mateix que li passa a la cançó ho podem fer extensiu a la cultura en general?

R. — Sí, sí, sobretot a la cultura que empra la llengua com a matèria, perquè el pintor o l'escultor o el músic pur, diguem-ne, que no empra la llengua, té tota una altra problemàtica. El qui empra la llengua es troba de seguida que la llengua no és a l'escola, que cada vegada està més embastardida degut a la manca d'estudi; després, que no és als mitjans de difusió, que no hi ha un cine en català, aleshores en cada faceta diferent et trobaies amb problemes concrets, però els generals són aquests. I això, jo crec que si nosaltres no ens fem forts d'una vegada, no pas demanant-los, sinó agafant-los, no ens ho donarà mai ningú, m'entens? Hauríem de buscar la manera d'organitzar-nos perquè així no pot anar, és a dir no pot subsistir una llengua sense escola, tu, a cap país del món. L'escola a mi em sembla importantíssima i després els altres mitjans de difusió tant importants com l'escola. Mentre no hi hagi cine en català, ràdio en català, televisió en català i el català ensenyat a l'escola, la cultura sempre serà una cosa anormal, supraestructural i de

minories. Els tiratges de llibres hauran de ser forçosament reduïts, els tiratges de discos hauran de ser també reduïts, etc. etc. Ara, després ja més endins, en un altre nivell, és clar és molt difícil normalitzar-ho, mentre la situació lingüística sigui anormal. Com més es mantingui aquesta situació, pitjor es trobarà la cultura catalana. No pots pas demanar que tothom sigui heroi i que faci d'asceta i que tothom hagi de treballar tot el sant dia per guanyar-se la vida i després hagi d'escriure un llibre, etc. No ho pots demanar això.

P. — I tot el que s'està fent en l'ensenyament de la llengua a nivell particular...

R. — A mi això em sembla important, però ho trobo petit. És evident que és important i és molt lloable aquesta feina, no?, però és un *parche*, eh? No ens enganyarem. Imagina't el que representa un col·legi amb 200 persones aprenent el català i un programa de televisió catalana a casa, o una ràdio catalana... la diferència és immensa.

P. — Això, consideres que no ho podem aconseguir pels mitjans que s'estan utilitzant actualment?

R. — Jo crec que no ens ho donaran pas. Si no ens ho agafem, si no adoptem una postura claríssima, inclús combativa, i als nivells que siguin, no hi ha res a fer. Tal com va... Són 32 anys que han passat i mira com estem, tu! Cada quinze anys ens deixen fer un llibre més, o donen un quart d'hora de ràdio, o coses d'aquest nivell: que un senyor surti a la televisió espanyola i canti una cançó en català i n'ha de cantar una altra en castellà, per poder passar la cançó en català. Aquestes són les concessions màximes que s'han fet fins ara.

P. — Molt optimista no és, el panorama, oi?

R. — Jo ho veig així, eh? Jo crec que hi ha una manca d'organització per part nostra, d'exigència, d'una manera clara. La situació política... és clar, ens van desfer tota la casa quan estava anoblant-se. De tota manera, avui, després de 32 anys, ja fóra hora que s'hi pensés seriosament, oi. Tu imagina't el que representa només la immigració andalusa i no andalusa. És a dir la gent de parla castellana que hi ha a Barcelona i que no té possibilitat d'aprendre el català, si no és pel carrer. Independentment del que té el català mateix. O sigui, nosaltres som un poble que parlem una llengua que no sabem escriure i escrivim una llengua que no sabem parlar. Un poble, en certa manera, analfabet com a tal, perquè tenim una llengua que no sabem escriure. Quanta gent, avui, a nivell familiar, encara s'escriuen en castellà? Al servei militar, m'agradaria saber quants nois escriuen en català a les seues cases. Per què? Perquè no saben escriure en la seua llengua, ningú no els n'ha ensenyat mai. És una situació realment anormalíssima. En tot el que suposa això de defecte per al desenvolupament de la seva

personalitat, de tara, de fre... Ara, també crec que si no és a nivell d'una lluita política molt clara, no s'aconseguirà res.

P. — I creus que hi ha homes que puguin figurar com a líders d'aquest moviment?

R. — Home, jo no ho sé... líders... crec que va més a nivell d'organització que no pas de líders... Ara: jo no ho sé, no t'ho sabria dir i si t'ho digués potser faria mal. Però crec que és el moment i que s'hauria de plantejar d'una manera claríssima a tots els nivells. L'altra cosa, s'ha vist molt clara, és a dir, la qüestió catalana no es veu que tingui pas cap solució si no és dintre d'una esquerra. Hem vist que la política de dretes, fins ara, ha negat sempre la catalanitat. I quan s'ha pogut fer alguna cosa ha estat sempre en una situació, com a mínim, democràtica. Crec que això, els catalans ho hauríem de tenir ben clar. Que la solució sigui una o una altra, però dintre el camp democràtic. Fora d'això no tenim res a fer.

P. — Ha semblat que hi havia un corrent que considerava que la cosa catalana era exclusiva de la burgesia.

R. — Això són les històries de sempre. La cultura francesa i la cultura italiana i tota la cultura que s'ha fet fins avui ha estat burgesa. És a partir d'un cert moment que comença d'haver-hi cultura no burgesa, és a dir la cultura proletària encara no existeix com a tal.

P. — Correcte. Però, si més no, tenim la llengua com a cosa natural.

R. — Sí, la llengua sí. Allò de dir que la llengua com a tal és burgesa, és clar, és una bestiesa. Perquè la llengua com a tal no és burgesa ni proletària; forma part del patrimoni d'una nació que s'ha fet històricament en un procés on han participat totes les classes socials, des dels feudals, que avui no existeixen, fins al poble menut, que en deien, no? Tots han participat a la creació d'aquesta llengua, que evidentment, no sols a Catalunya, sinó a Castella, a Itàlia, a França, a tot arreu, el procés ha estat molt clar, que qui ha acaparat els coneixements ha estat la classe burgesa, sobretot des del segle VIII cap aquí. Això és evident. I és a partir de quan ve la industrialització, quan el proletariat comença a plantejar-se la destrucció de la cultura burgesa, però no una destrucció total d'aquesta cultura sinó agafant allò que la Humanitat té com a seu. En el procés de la humanitat, cada classe ha anat aplegant les seves coses, això són unes idees tan elementals que el senyor Carlos Marx comença parlant en el *Manifest comunista* dient que la burgesia ha estat una classe progressista i això molta gent ho oblida. La burgesia ho ha estat, una classe progressista, no és pas que defense la burgesia, eh? Avui la burgesia és totalment retrògrada i conservadora, és a dir vol conservar molt del que ha agafat, dels privilegis que té. Ara: a nivell cultural, evidentment, la llengua, el català o el castellà o el francès o l'italià, la gran cultura, sem-

pre ha estat gent rica qui l'ha escrita o almenys gent pagada pels rics, això és evident, amb molt poques excepcions, crec jo...

P. — Si no poguessis cantar més, per les raons que fossin, què faries?

R. — Doncs, mira, són coses que es diuen quan s'està allà. No ho sé, concretament, no ho sé, perquè si no puc cantar, depèn de les raons, també pots fer una cosa o una altra, no ho sé exactament. No m'ho he plantejat mai així a aquest nivell...

P. — Però, escriuries, per exemple?

R. — Sí, però si no pogués cantar, potser tampoc no podria escriure.

Esclafeix la rialla, com cada vegada que, amb una lògica espaterrant, constata un fet de l'absurda realitat concreta de la qual n'és una víctima evident.

R. — És que aquest és el problema. De vegades m'ho he preguntat: potser si escrius tindràs menys dificultats, però no. Tens les mateixes dificultats. I, a més, en certa manera ja es fa, no es publica, però ja es fa això d'anar escrivint...

I continuem fent preguntes i Raimon les va contestant, mentre encén un cigarret, de tabac negre, elaborat a la Península. Raimon parla incansablement, de la mateixa manera que canta incansablement, que lluita incansablement, que resisteix incansablement, incansablement... *indessiner...*

Jordi Arbonès

"Ressorgiment" N° 664 - novembre 1971